

Benut de kwaliteiten van elk kind

Klaas Veldman verdiept zich in kernreflectie: hij ziet dat leerlingen meer zelfvertrouwen krijgen, met meer plezier naar school gaan en gemotiveerder zijn.

Voordat ze aan een toets beginnen, laat Klaas Veldman de leerlingen van zijn groep 7 weleens nadenken over een vraag. ‘Welke kwaliteiten ga je inzetten om zo goed mogelijk te werken?’ De leerlingen noemen bijvoorbeeld rust, concentratie of doorzettingsvermogen, vertelt Veldman. Dat klinkt wijs, maar de leerlingen van basisschool Albertus Risaeus in Hardenberg kunnen al goed reflecteren op hun gedrag, gevoelens en vaardigheden. De school werkt namelijk volgens het onderwijsconcept

‘Ik wil de lagen onder de buitenkant van een leerling zien’

‘leren van binnenuit’, sterk verwant aan de positieve psychologie. ‘We zijn steeds op zoek naar elkaars kwaliteiten en sterke kanten.’

Toen Veldman in 2012 op de Risaeusschool kwam werken, waren de leraren bezig met teamscholing. Collega’s voelden voorheen niet altijd de vrijheid en het vertrouwen om elkaar feedback te geven, vertelt Veldman. De school wilde graag een professionele leergemeenschap worden en besloot met kernreflectie aan de slag te gaan. ‘Het idee was: als je elkaar feedback wilt geven, dan moet je elkaar kennen, veiligheid ervaren en zicht hebben op wie de ander is.’ Dit bracht zo veel goeds voor het team dat de school besloot er ook in de klas mee te gaan werken.

Denken, voelen en willen

Kernreflectie is een begrip uit het werk van Fred Korthagen, emeritus hoogleraar Onderwijskunde aan de Universiteit Utrecht. Hij schreef onder meer het boek *Leren van binnenuit*, waarin naar voren

komt dat leerlingen en leraren al veel kwaliteiten in huis hebben en dat het motiveert om ze te leren die te herkennen en gebruiken. ‘Een hyperactief kind in de klas bijvoorbeeld heeft kwaliteiten als energie en humor,’ vertelt Veldman. ‘Maar soms kan dat wel wat veel zijn. We willen hem helpen de kwaliteit van rust uit te bouwen.’

Hij deelt vaak Korthagens metafoer van de ui. ‘Dat is de mens. De buitenkant zie je, maar de lagen die daaronder zitten niet. En wat er diep binnen in de mens zit, in z’n kern, dat zijn de idealen en kernkwaliteiten. Die horen bij denken, voelen en willen.’ Als kleuters ruzie hebben op het

schoolplein, spreken leerkrachten hen daar op die manier op aan. 'Dan vragen we: wat gebeurde er net op het plein? Wat dacht je, wat voelde je en wat zou je nu graag willen?' Deze systematiek is in de school verweven, vertelt Veldman: 'We hebben er een leergang van gemaakt, in iedere klas worden bepaalde kernkwaliteiten behandeld. Bij de kleuters kan dat bijvoorbeeld een term als "behulpzaam" zijn, in hogere klassen begrippen als openheid en doorzettingsvermogen.'

Meer plezier en motivatie

De Albertus Risaeus is een academische opleidingsschool en werkt veel samen met de pabo van christelijke hogeschool Viaa in Zwolle. Veldman is voorzitter van een kenniskring, waarin onderzoekers, docenten van Viaa en leraren uit het po vijf keer per jaar samenkomen. Leren van binnenuit staat centraal, onderzoek van studenten wordt hieraan gekoppeld. Zo is de Risaeusschool bezig met nieuwbouw en hebben twee studenten onderzocht wat er in het nieuwe pand nodig is om tegemoet te komen aan die onderwijsvisie. Een van hun aanbevelingen: er zijn ruimtes nodig voor coachingsgesprekken met kinderen.

Zelf doet Veldman ook onderzoek. Tijdens de tweejarige deeltijdmaster leren en innoveren die hij onlangs volgde, wilde hij aantonen dat het werken met kernreflectie een positief effect heeft op leerprestaties. Maar docenten aan de opleiding raadden dat af. 'Ze zeiden: je kunt niet alles meetbaar maken. Er zijn hier te veel factoren van invloed om het precieze effect op de leerprestaties aan te tonen.' Uiteindelijk richtte hij zijn onderzoek op de ervaringen en opvattingen van leerlingen en collega's. Die laatste ervaren het werken met kernreflectie als positief, zo bleek, omdat ze zien dat leerlingen meer zelfvertrouwen hebben en met meer plezier en motivatie om te leren naar school gaan.

Persoonsvorming

Voor Veldman is het werk van onderwijspedagoog Gert Biesta belangrijk. Deze pleit in zijn boeken voor een bredere kijk op goed onderwijs: het mag niet alleen draaien om kennis en vaardigheden, juist ook persoonsvorming is belangrijk. Volgens Biesta moet het onderwijs grofweg leiden tot drie zaken: kwalificatie, socialisatie en subjectivering. Die subjectivering, de persoonsvorming, daar draait ook de kernreflectie volgens Veldman om.

Voorwaarde om de kernreflectie in school goed te gebruiken, is volgens Veldman wel dat de sfeer in

de klas veilig is, dat de leerkracht en leerlingen zich kwetsbaar op kunnen stellen. Dat is ook waar de Canadese onderwijsvernieuwer, socioloog en voormalig rector van een lerarenopleiding Michael Fullan zich op richt. Veldman las een van zijn boeken en denkt regelmatig aan zijn adagium: mensen ontwikkelen zich als er ruimte is voor transparantie, voor goede hulp en als niemand veroordeeld wordt. Daar kan Veldman wel een voorbeeld van noemen. Een tijdje geleden kreeg hij een nieuwe leerling in de klas, die op haar oude school gepest werd. Veldman besprak met zijn leerlingen wat ze zouden doen om het meisje goed te ontvangen. Maar al snel kreeg hij signalen: ze duwde iemands stoel om, trok een ander aan de haren. Veldman besloot haar naar voren te roepen en de leerlingen te vragen: welke kwaliteiten hebben jullie in haar gezien? Ze prezen haar energie en goede ideeën. Het meisje werd er emotioneel van. Toen Veldman om tips vroeg, zei een leerling: 'Wil je misschien niet meer aan m'n haren trekken?' Het meisje knikte, en langzaam ging het steeds beter met haar in de klas. ■

Op de boekenplank

- 'Dit boek is onze school op het lijf geschreven. Als je van binnenuit leert ben je gemotiveerd. Kernreflectie is een methode om daar te komen.'
Fred Korthagen en Bram Lagerwerf, Leren van binnenuit. Kwaliteit en inspiratie in het onderwijs. Boom Lemma, 2011, € 28,95.
- 'Korthagen en Biesta passen zo goed bij elkaar. Hun werk gaat over hoe ieder individu kan bijdragen aan de samenleving en hoe je dat als school kunt stimuleren.'
Gert Biesta, Goed onderwijs en de cultuur van het meten. Ethiek, politiek en democratie. Boom Lemma, 2012, € 24,50.
- 'Als je je veilig voelt, dan ben je ook eerlijk over wat er niet goed gaat. Het is een van de voorwaarden voor veranderingen in non-profitorganisaties, zoals deze onderwijsvernieuwer beschrijft.'
Michael Fullan, De zes geheimen van verandering. Wat de beste leiders doen om tegenslag te keren en hun organisatie te laten floreren. Bazalt, 2009, € 41,00.

'Bij kleuters gaat het om behulpzaam zijn, in groep 7 om doorzetten'